

לעילוי נשמת
הר"ד
יוסף וולף ז"ל
ברוך חנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם
האשה החשובה
רודת צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר שאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

י"ל ט"י ביהמ"ד למניחי שיעור "דף היומי" בראשות הנרת"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

בס"ד, ט"ז אדר ב' תשס"ח

מסכת נזיר ג'-ט'

גליון מס' 461

- ◆ כש'נגיד' מצרים מאן למנות דיין
- ◆ איך מקבלים 'נזירות שמשון'
- ◆ הנפקת תעודת פטירה על ידי רופא כהן
- ◆ עוצמת מכתו של שמשון הגיבור

השבוע בגליון

- ◆ כיצד מחשבים חודש לעניין פדיון הבן
- ◆ כמה שנים חי רבי יוחנן?
- ◆ הפענוח השגוי
- ◆ הרוצה להפחית מן הסכום שהתחייב ב"מי שברך"

◆ טעה, והזמין אולם לעריכת פדיון הבן בתאריך מוקדם

דף ד/א הריני כשמשון

כש'נגיד' מצרים מאן למנות דיין

החל מתקופת הגאונים (בשנת ד' תשל"ה) ועד לפני כחמש מאות שנה, היתה במצרים משרת 'נגיד' שאושרה על ידי השלטונות. משרה זו הקבילה במעמדה למשרת 'ריש גלותא' בבבל. אחרון ה'נגידים' היה רבי יצחק הכהן שולל, שבני דורו הפליגו במעלותיו, בתורתו ובגדולתו, ובעיקר בתמיכתו בתלמידי חכמים. כאשר התורכים כבשו את מצרים ואת ארץ ישראל מיד הממלוכים הוא אולץ לפרוש ממשרתו ועלה לארץ ישראל.

בתוקף סמכותו כ'נגיד' במצרים הוא היה האחראי למנות את הדיינים בכל חבלי הארץ. אחד האירועים שנקשרו למינוי דיין מסויים, עורר גל מכתבים והתכתבויות בין גדולי אותה דור, ביניהם המהר"י בירב; מהר"י בן חביב, בעל "עין יעקב"; המהרל"ב; הרדב"ז; הרא"ם, ועוד. מעשה שהיה כך היה.

ה'נגיד' נדר שיהיה נזיר שמשון: כאשר עלה שמו של חכם אחד, ששמו לא נמסר, להתמנות כדיין, התנגד לכך ה'נגיד' בכל תוקף וכדי לחזק דבריו עמד ונדר כי אם בסופו של דבר הוא ימנה חכם זה לדיין "הריני נזיר כשמשון". לימים נמלך ה'נגיד' בדעתו וביקש למנות את החכם לדיין ובא לפני חבריו החכמים לברר אם יכול הוא להתיר את נדרו. חכמי הדור נחלקו בהכרעת דין זה. מהר"י בירב וחכמים רבים נוספים, התירו לו להשאל על נדרו. לעומתם מהר"י בן חביב; הרא"ם והרדב"ז הורו לאיסור [מעניין לציין כי באחד המקומות שמהר"י בן חביב מתייחס למעשה הוא מספר כאילו עמו עצמו אירע המעשה. נראה כי מפני כבוד הנגיד הוא שינה והעמיסו על עצמו...].

ציר המחלוקת נסוב סביב העובדה הפשוטה שמי שקיבל עליו 'נזירות שמשון' אינו יכול להתירה לעולם! נזירות שמשון קלה, אמנם, בכך שאין הנזיר אסור להטמא למתים, מאידך הרי הוא נזיר לכל ימי חייו, כשמשון הגיבור, ואין כל אפשרות להתיר את נדרו. נחלקו, איפוא, הפוסקים, אם היה ליקוי בנוסח שבו קיבל עליו ה'נגיד' את הנזירות, או-אז יתברר שנדרו לא חל כלל.

במשנה נאמר, כי האומר: "הריני כשמשון, כבן מנוח, כבעל דלילה. כמי שעקר דלתות עזה, כמי שנקרו פלישתים את עיניו - הרי זה נזיר שמשון". הגמרא מסבירה כי המשנה הביאה את התיאורים הללו, מפני שהרוצה לקבל על עצמו נזירות כשמשון הגיבור צריך לפרטם (ראה תוספות ד"ה "כשמשון"), שאם לא כן אפשר שהתכוון לנזירות רגילה שקיבלה אחרי שם שמשון שגם לאביו קראו מנוח וכו'. רק לאחר פירוט כל הנ"ל ברור שכוונתו לשמשון הגיבור.

למרבה הפלא הרמב"ם (הלכות נזירות פרק ג' הלכה י"ד) אינו כותב אלא: "מי שאמר **הריני נזיר כשמשון** הרי זה נזיר...". הרמב"ם אינו מונה, איפוא, את כל הכינויים שמנתה המשנה בשעה שהוא קובע מי הוא "נזיר שמשון" [רק בהלכה לאחר מכן כותב הרמב"ם שהאומר "הריני נזיר כשמשון

דבר העורך

כינור וקשת

הכינור היה כל עולמו, או כפי שאמרו אחרים: כל עולמו היה הכינור. **התמזל** מזלו ואוזניהם של בני העיר אליה נקלע היו מחודדות טובא, ולאחר שנות נדודים מצא מנוח לילדיו ולמיתריו. זכרון ילדותו הראשון כרוך בכינור, ומני אז היו כרוכים זה בזה. מלחמה שפרצה, רעב וצמא, הפרידוהו ממשפחתו, הנדידותו ממקום למקום, אך כינורו היה עמו בכל מקום. היכן לא היה עמו. בודד בלילה, בין מנוסה לבריחה, ביער חשוך, על אדמה צוננת, היה פורס את תרמילו, ובידיים רוטטות מלטף את מיתריו, בודק בחשש אם לא נפלה שערה מרצועת שער הסוס המתוחה על הקשת ומתנתק מהכל. הוא והכינור. מספרים כי פעם עלה בידו לרתק למקומו מרצח אכזר שנמלט באמצעות מנגינה קסומה, עד שהשלטונות הגיחו מאחור והניחו עליו את ידיהם. הוא מעולם לא אישר את המעשה, אך גם לא הכחיש.

כך או כך, יום בואו לעיר בה התגורר זה שנים אחדות, היה עבורו יום חג. בניה ניחנו בכשרון לנגינה ויותר מכך באהבתה. ימים ספורים השמיע נעימות כינור תחת הגשר הראשי, ולאחר מכן אספו מאן-דהוא אל ביתו ומשם ואילך קצרה היתה הדרך לתהילה. לא היה אירוע בעיר שהכנר לא נטל בו חלק מרכזי. הוא גם היה איש יודע ספר, ואת ההפסקות שתכנן בטוב טעם היה מתבל במעשיות שאיש לא ידע אם היו אם לאו, אך בשעה שהוא סיפרן זה לא היה משנה להם כלל. קולו הכסוף הובילם לעולם שכולו טוב, הרחק משאון היום יום, והם הלכו אחריו בעיניים עצומות. בלילה אביבי קסום, תחת כיפת כוכבים נוצצים, התאספו סביבו מאות מבני העיר לרגל חנוכת מבנה כל שהוא, והוא החליט לחלוק עמם את חוויותיו מימי בראשית. כשכינורו בידו חזר לשנות ילדותו ובעיניים עצומות תיאר את הקשת שגילף אביו מעץ שכרת ביער, את שרף העצים שאגר כדי למרוח על שער הסוס, ואת תהליך בניית גוף הכינור. אור לבן בהק על הכינור והבליט שריטות ופגמים שנוצרו בו במהלך השנים. זה מהיער הוא, הפטייר בחייך, והסדק הזה הוא מן הבריחה ההיא, וכך היה הולך ומונה את מאורעות חייו שנחרטו בכינורו והיו חלק ממנו.

לעילוי נשמת
מרת **לאה גרינפלד** ע"ה ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע י"ז באדר ב' תשמ"ט **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

כבן מנוח כבעל דלילה וכו" הרי הוא נזיר אף על פי שיתכן שהמעשים שנעשו עם שמשון הגיבור נעשו גם עם אדם אחר שהיה נזיר רגיל. הרמב"ם אינו מתייחס, איפוא, לכאורה, לכינויים אלה כחובה].

כל נושאי כליו של הרמב"ם נדרשו לעניין ומסקנותיהם החלוקות הכריעו, למעשה, את גורלו של ה'נגיד' דנן.

יש שקבעו כי לדעת הרמב"ם האומר "הריני נזיר כשמשון" אינו צריך לפרט מאום ואילו משנתנו עוסקת באדם האומר: "הריני כשמשון" ולא אמר "הריני נזיר כשמשון", זה צריך להוסיף ולומר את כל כינויו כדי שידעו באיזה שמשון הוא עוסק. מעתה, לדעתם ה'נגיד' אינו יכול לבטל את נדרו, לפי שאמר "הריני נזיר כשמשון" (זו דעתו הרא"ם, רבי אליהו מזרחי ומובאת בשו"ת הרא"ם סי' נ', והרדב"ז, בפירושו לרמב"ם, ובתשובתו הנדפסת בצפונות ט"ז עמוד י"ט ואילך).

מהר"י בירב (בשו"ת הרא"ם שם) נקט כי גם הרמב"ם סובר כפשטות דברי הגמרא, שהרוצה לקבל על עצמו נזירות שמשון צריך לומר את כל הכינויים שמזכירה המשנה, ואילו הרמב"ם לא מנאם מפני שהתמקד בפירוט דיניו של נזיר שמשון ולא באופן המדוייק של הנוסח שיש לומר כדי לקבל נזירות מסוג זה. לשיתתם, איפוא, נדרו של ה'נגיד' לא חל מעולם.

רבי יוסף קארו, שהיה תלמידו המובהק של מהר"י בירב ואף נסמך על ידו בפולמוס הסמיכה הידוע, מביא את דברי רבו עם דברי שאר גדולי הדור, והוא מעורר קשיים שונים בפירושיהם. הוא מסיק כי די לדעת הרמב"ם שיאמר הנודר "כשמשון", או "כבן מנוח", או "כבעל דלילה".

פרשה זו שנידונה רבות בפוסקים, אין ידוע בבירור כיצד נסתיימה, אולם רבי יוסף קארו מעיד, שאף רבו המהר"י בירב שנטה להתיר, הורה שלא לסמוך על היתרו.

דף ד/ב ודלמא גוססים שוינן

הנפקת תעודת פטירה על ידי רופא כהן

הגמרא בסוגייתנו דנה אם שמשון הנזיר נהג בכל כללי הנזירות, או שמא התנזר רק משתיית יין ומגזיזת שיער ולא הקפיד על טומאת מת. את הנסיון להוכיח כי לא הקפיד על טומאת מת מכך שפשט את בגדיהם של פלישתים שאותם היכה, דוחה הגמרא שיתכן שהכם עד שגססו וחלץ את בגדיהם לפני שמתו.

עוצמת מכתו של שמשון הגיבור: בעלי התוספות (ד/ב ד"ה "דילמא") מתייחסים לדחיית הגמרא ומבארים, שמשון לא גרם לגסיסת הפלישתים על ידי מכה ניצחת, שהרי חיוב הנזיר להיזהר מן הטומאה כולל בתוכו אף אדם גוסס הנוטה למות שמא ימות הגוסס בעוד הנזיר בקירבתו, ובוודאי הכם שמשון רק מכה המקרבת לגסיסה.

אולם, הרא"ש (בסוגייתנו, ובהסברו עיין שו"ת "דבר יהושע" חלק א' סימן מ"ח אות ה') חולק וסובר, שמשון הכם מכת מוות שעל ידה גססו מיד. שכן, הרא"ש סובר שהאיסור לנזיר לגעת בגוסס נאמר דווקא לגבי גוסס בידי שמים ולא לגבי גוסס בידי אדם. טעם החילוק ביניהם הוא, שאת הגוסס בידי שמים אין ביכולתנו לאמוד ולשער מה מצבו המדוייק, שונה הוא גוסס מחמת מכת אדם שאפשר לאמוד את שעת מיתתו ויכול הכהן להתרחק קודם המיתה (עיין שו"ת "חתם סופר" יו"ד סימן של"ח).

אסור לכהן לנגוע בגוסס: מחלוקת זו של הרא"ש ובעלי התוספות באה לידי ביטוי אף לגבי כהנים, שיש הסוברים שגם הם אסורים בשהיה בחדרו של גוסס הנוטה למות. שכן, לדעת בעלי התוספות אין לחלק בין גוסס בידי אדם לגוסס בידי שמים, אולם לדעת הרא"ש (עיין "חתם סופר" שם) מותר לכהן לשהות ליד גוסס בידי אדם ואין לו לחשוש שמא יטמא.

להלכה כתב ה"שולחן ערוך" (יו"ד סימן ש"ע סעיף א'), שאסור לכהן לשהות ליד מיטתו של כל גוסס. אולם, הרמ"א הוסיף וכתב: "ויש מתירין, וטוב להחמיר", וכן דעת כל הפוסקים (עיין נושאי כלים שם). אלא שיש להוסיף את דברי ה"חתם סופר" (הובא ב"פתחי תשובה" סימן ש"ע ס"ק א') שכתב, שבמקרה של הצלת נפשות אף שיש אפשרות קלושה בלבד להציל את החולה, חייב הרופא הכהן להיכנס ולנסות להצילו. אולם, אם ימות, ימהר הרופא ויננס החוצה.

עוד מוסיף ה"חתם סופר", שבמקומות בהם דרושה תעודת פטירה חתומה על ידי רופא כדי לקבור את המת, אין רשאי רופא שהוא כהן לבדוק את המת ולאשר את מותו, ואף על בני המשפחה להמנע מלהזמין רופא שהוא כהן לביצוע הבדיקה שהרי בכך הם עוברים על "לפני עור" בהכשלת הכהן בטומאת מת. אמנם, אם אין רופא אחר, ועיכוב הקבורה גורם לניווול המת, מותר לרופא שהוא כהן

הבוקר אור, הם התפזרו איש איש לביתו, ובלב אחרים מהם התגבשה החלטה, כי עליהם לאסוף ממון מכל הנהנים מנגינתו המופלאה, כדי לרכוש עבורו כינור חדש חלף כינורו החבוט. היה זה הסוד השמור ביותר. אנשים הלפו לידו מחוייכים ושפתותיהם מהודקות, אוצרים בקרבם את ההפתעה המשמחת. בבקתה בקצה העיר עמל אומן איטלקי לייצר כינור יחיד במינו.

הכינור הושלם, והדריכות גברה. אחד ממכריו בא לבשרו כי כל בני העיר ממתנים לו בככר העיר. בעודו מתקבל בתרועות גיל קיבל את פניו נכבדי העיר עם הכינור החדש, הנוצץ, חף משריטות ובוהק כמראה. נשמחו נעתקה. הוא לא הרשה לעצמו לחמוד כינור שכזה ועתה הרי הוא שלו. הוא ביקש את מן ההמון כי יניחו לו שעה קלה להתבודד עם עצמו. הוא פסע בניחותא מאחורי בניין מט ליפול והקהל המתין בסבלנות. לפתע נשמעה נעימת כינור בודדת, קסומה ומנחמת. דומה היה כי מאן דהוא פרט על כוכב. אליה הצטרפו קולות נוספים ויחד נדמה היה כי הירח פורט על כל הכוכבים ורוח של ברכה מביאה אליהם נעימות מעולם הנגינה. עיני הכל היו מצומצמות, לא לאבד אפילו שברו של צליל. הכנר יצא ממוקם מסתורו, והצלילים התגברו והתחזקו, התקרבו והלכו, התעצמו ורבו, עד שהוא עמד מולם, גם עיניו עצומות, מצחו זוהר ממאמץ, ורידיו עמלו באון הזורים דם לגופו המתאמץ, תלמי הקמטים במצחו איימו להעמיק חרוט עד ערפו, וידי תיזזו בחן ובכישרון, הפיקו את הטוב שבנעימות ששמעו מימיהם.

הוא סיים. הם פקחו את עיניהם, ובטרם היה סיפק בידם למחוא ככפיהם, הביטו בתמהון בכינור השרוט והחבוט, שאחז בידיו. הוא אמר להם רק זאת: תודה על הכינור החדש, ודאי איטיב לנגן עליו. רק רציתי שתדעו, שהלב הוא המנגן. הכלי הוא רק אמצעי הביטוי. תודה לכם.

★ ★ ★

שני אנשים יכולים להשתכר מאותו יין, אך התוצאות יהיו שונות לחלוטין. כי לא הוומר המשכר קובע את הנהגת השיכור, אלא השיכור הוא שקובע כיצד ישפיע עליו הוומר המשכר. ראו-נא 'איון' משתכר כיצד הוא נוהג, ולעומתו לומד תורה שהשתכר כיצד הוא נוהג. כלי-נגן מרקידים כאן ומרקידים שם, אך ראו נא שמחה של לומדי דף יומי לעומת...

גם בעת צרה ויגון לבו של היהודי שמח ורוגן בשמחת התורה. זו שמחה שאינה תלויה בדבר. איננו כאומות העולם ששמחתם אינה יכולה להתקיים כי אם באבדן-חושים או בהעדד כל צרה. שמחה פנימית היא לנו, יש לה מקום בלב כל יהודי, לבעירה משלה, בכל עת ובכל מצב. ביום שישי נסיים את מסכת נדרים בשמחת פורים, ובשבת קודש נחל בעז"ה בלימוד מסכת נזיר, ושמחת התורה של לומדי הדף היומי תבוא לפני ריבון העולמים ותלמד זכות על עמנו.

★ ★ ★

שבת היא מלזעוק, אך עיני כולנו עדיין מלוחחות מן האסון הכבד שפקדנו עם הרצחם של שמונה בחורי חמד משיבת מרכז הרב בירושלים. במהלך השבוע יצר עמנו קשר הרב יעקב ליבי משילה, מנהל מחלקת החינוך של המועצה האיזורית מטה בנימין וכה סיפר: אחד התלמידים שנרצחו הוא יהונתן יצחק אלדר הי"ד. בן שש עשרה וחצי היה בהרצחו. יום לפני הפיגוע, ביום רביעי, חביריו יצאו מן הישיבה אך הוא אמר להם שאינו יכול לצאת כי הוא מפגר בדפים אחדים בדף היומי ועליו להשלימם. הוא שקד על תלמודו עד אחד בלילה והספיק להשלים כמעט הכל, ולפיכך החליט להמשיך ביום חמישי. ביום חמישי

בעת ארוחת הערב הוא ישב בספרייה ולמד עד שמונה וחצי. הוא הספיק ללמוד את הדף היומי ונרצח על קידוש ה' עם מסכת נדרים בידיו. יהונתן יצחק הי"ד, עלה לישיבה של מעלה וספר תורה עמו. את הגמרא הספוגה בדם קברו עמו.
יהי זכרו ברוך.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ב/א מאי טעמא תני נזיר
נזיר ואחר כך סוטה
בתורה קודמת סוטה לנזיר ואילו במשניות - להיפך, נזיר קודם לסוטה.
טעם הדבר שמלכתחילה הדרך היא סור מרע, ואחר כך עשה טוב. סוטה היא הפרשה מהרע והנזירות היא דרגות בקדושה. אולם במהלך הדורות ראו חכמים שעשוי אדם לעסוק כל ימיו בסור מרע ולא יגיע אל הטוב, ולפיכך הקדימו נזיר לסוטה... (רבי אברהם מרדכי מגור).

דף ב/א הרואה סוטה בקלקלה
היין יגרום לו לפשפש במומי אחרים
אמר רבי דוד פיקרס, תלמיד הבעל שם טוב זיע"א: הרואה סוטה בקלקלה, זה שיש לו נטיה לראות במגרעותיהם של אחרים, יזיר עצמו מהיין אשר יוסיף לחמם ולהסעיר את ליבו לראות בנגעי בני אדם...

דף ב/א יזיר עצמו מן היין
לנהוג בקיצוניות
חטאה של סוטה בקלקולה הוא נגד השכל והאנושיות; אם העולם נוהג שלא כדרך השכל והנימוס, על יראי ה' להקצין לעבר האחר ולנהוג יתר מעלה בקדושה וטהרה, אף מעבר לשכל (מעינה של תורה).

דף ד/ב נזיר מששון מותר להטמא למתים
רמז בכתוב
בעל "משך חכמה" מוצא לכך רמז בכתוב (במדבר ו/ו): "כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבוא". לפני כן, לגבי איסור שתיית יין, ולגבי איסור תגלחת, נאמר "כל ימי נזרו" (שם/ב) או "כל ימי נדר נזרו" (שם/ה). 'נזרו' הכוונה לכל נזירות שהיא שחלה עליו. 'הזירו' הכוונה לכך שפעל על עצמו נזירות, ולהוציא נזירות שמשון שאינה נחשבת נזירות שהחיל על עצמו אלא נזירות שבאה על ידי מלאך שהסכים לקבלה על עצמו. מכיון שכך היא אינה בכלל "על נפש מת לא יבוא", והוא מותר להטמא למתים.

דף ה/א סתם נזירות שלושים יום, מנשים הני מילי
אין קצבה
אמר רבי מאיר שמחה מדוונינסק: בתורה לא נקבע זמן הנזירות, לפי שהיא באה לגזור עצמו מן החטא וכיצד ניתן לקבוע זמן כמה ימים הוא נזקק לגמילה זו...?

דף ה/א יהיה בגימטריה תלתין הוי
כוחה של התורה
היה ה"חפץ חיים" מתפעל ואומר: בוא וראה כח התורה, שעל גימטריא אחת נכתבו תילי תילין של הלכות, וכמה וכמה דפים במסכת נזיר... ("חפץ חיים על התורה").

לעשות זאת, שהרי הוא נחשב כ"מת מצווה" שהכל מצווין לטפל בקבורתו ואפילו כהן גדול.
עבודת כהן בבית חולים: כהן שהוצעה לו משרה בבית חולים, הסתפק האם מותר לו לקבלה, שכן שכיהה שם טומאה. בעל "אגרות משה" (יו"ד חלק א' סימן רמ"ח) שאליו הופנתה השאלה מציב שני תנאים לכך: **א.** שבבית חולים זה אין חולים יהודים רבים [שהרי גויים אינם מטמאים אלא במגע ובמשא]. **ב.** שיתאפשר לכהן לצאת בכל מקרה גסיסה של חולה יהודי (מ"מאורות הדף היומי" כרך ג').

דף ה/א ואימא ל' יום דכתיב עד חודש ימים

טעה, והזמין אולם לעריכת פדיון הבן בתאריך מוקדם

במסכת בכורות (א/מט) דורשת הגמרא, כי אין לערוך פדיון הבן לבכור, אלא בתום חודש מלא ללידתו, כנאמר (במדבר יח/טז): "ופדויו מבן חודש תפדה".

כיצד מחשבים חודש לעניין פדיון הבן: בדברי גמרא זו נחלקו הפוסקים (טוש"ע ונ"כ יו"ד סי' ש"ה סעי' י"א), שכן, יש להסתפק אם כוונת הגמרא ל"חודש" - שלושים יום, או שמא כוונתה שיש להמתין כשיעור הזמן בו משלימה הלבנה את המחזור החודשי. לדעת ה"מגן אברהם" יש להמתין שלושים יום ולפדותו רק ביום השלושים ואחד, אולם הב"ח (יו"ד שם) והש"ך (ס"ק י"ט) חולקים וסוברים, כי כוונת הגמרא ל"חודש" מחודשי הלבנה, דהיינו: לאחר שעברו עשרים ותשעה יום ומחצה ותשצ"ג חלקים [כארבעים וארבע דקות] מהולדת הבן.

מדברי גמרתנו, הוכיח בשו"ת "יהודה יעלה" (חלק א' יו"ד סימן רס"ב) כדעת ה"מגן אברהם" הסובר ש"חודש" בלשון הגמרא הוא **שלושים יום**. שהנה, סוגייתנו דנה בנזירותו של אבשלום ודורשת מהפסוק "עד חודש ימים" שאבשלום התגלח בכל **שלושים יום**, הרי לנו ש"חודש" בלשון התורה הוא שלושים יום.

להלכה, פסק ה"משנה ברורה" (סי' של"ט ס"ק כ"ז) כדעת ה"מגן אברהם" שאין פודים לפני ליל שלושים ואחד. אלא שכתב בספר "אוצר פדיון הבן" כי במקרה בו נולד התינוק סמוך לשקיעה, נמצא שבתחילת ליל השלושים ואחד לא מלאו לתינוק עשרים ותשעה ימים ומחצה ותשצ"ג [חודש הלבנה], ויש לחשוש לשיטת הש"ך ולהמתין עד שתשלים הלבנה את מחזורו.

הורים שמחים ומאושרים על לידת בנם הבכור, הזמינו את ידידיהם לסעודת פדיון הבן ביום השלושים ללידתו. משבאו לסכם עם הכהן את השתתפותו בפדיון, הוברר להם שיש לערוך את הפדיון ביום השלושים ואחד שהרי יש להמתין עד אחר **שימלאו** שלושים יום להולדת הבן. קרוב משפחתם, הריץ את שאלתו אל הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, כיצד לנהוג במקרה זה.

ה"אגרות משה" (יו"ד חלק א' סימן קצ"ו) הכריע שימתינו עד הלילה ויפדוהו מיד עם רדת החשיכה למרות שעדיין לא הושלם חודשה של הלבנה, שכן מעיקר הדין שלושים יום הם הקובעים, כפי שמשמע בגמרתנו, ובמקרה מיוחד זה יש להקל ולא לחוש לדעת הש"ך, שכן כבר אמרו חז"ל (ברכות י"ט/ב) "גדול כבוד הבריות" (מ"מאורות הדף היומי" כרך ג').

דף ח/ב אלא א"א חדא נזירות קבל עליוה מי הוי השלמה כלל

כמה שנים חי רבי יוחנן?

אדם האומר "הריני נזיר" ואינו מפרש לכמה זמן הוא נזיר, הרי הוא נזיר לשלושים יום. מה דינו של אדם שאמר "הריני נזיר כמניין ימות החמה"?

"המפרש" מבאר את סוגייתנו באופן הבא:

תחילה אומרת הגמרא שקיימת אפשרות לפרש כי כוונתו לקבל על עצמו נזירות למשך שלש מאות שישים וחמש שנים, והיא מביאה שרבי יהודה סיפר שפגש אדם כזה שנפטר מיד לאחר שהשלים את תקופת נזירותו. מדבריו מוכיחה הגמרא כי אינו סובר שהאומר כך מקבל על עצמו נזירות לשלש מאות שישים וחמש שנה, כי בימיו של רבי יהודה לא האריכו ימים כל כך וכיצד הלא סיים את תקופת נזירותו, וודאי סובר רבי יהודה שכוונת הנודר לקבל על עצמו נזירות לשלש מאות שישים וחמשה ימים.

קביעה זו מעוררת שאלות.

במסכת עירובין (ב/ד) מסופר המעשה המפורסם על רבי פרידא, אשר שינן עם תלמידו את תלמודו ארבע מאות פעמים ובשכר זה הוא זכה לאריכות ימים וחי ארבע מאות שנים! גם ב"סדר תנאים ואמוראים" שחובר בתקופת הגאונים נאמר ש"רבי יוחנן חי ש' שנים, רב חי ת' שנים". הרי

לנו שגם בימים ההם היו שחיו מאות בשנים!

עד שאנו באים להקשות על "המפרש" מן הנאמר ב"סדר תנאים ואמוראים", העיר החיד"א, בספרו "יעיר אוזן" (מערכת ה' סימן י"ב) על הנאמר ב"סדר תנאים ואמוראים" כי רבי יוחנן חי שלש מאות שנים. הנה, מן התלמוד עולה כי רבי יוחנן נולד בימיו של רבי (יומא פב/ב) ונפטר מעט זמן אחרי ריש לקיש (בבא מציעא פד/א). לו היה חי שלש מאות שנים, היה על רבי יוחנן להאריך ימים עד תקופת אחרון האמוראים - רב אשי! גם בספר "יד מלאכי" תמה על הנאמר ב"סדר תנאים ואמוראים" מכתביו של רב שרירא גאון שרבי יוחנן נפטר בשנת תק"ץ ורב אשי נפטר בשנת תשמ"ג, זמן רב לפני רב אשי!

הפענוח השגוי: ליישוב קושיות אלו מציע הגאון רבי ראובן מרגליות זצ"ל אפשרות מעניינת ביותר ("מחקרים בדרכי התלמוד" פרק י'). הוא מוכיח כי במקומות רבים חלו שיבושים בנוסחאות של משניות ושל ברייתות כתוצאה מפענוח שגוי של אות אחת, אשר במקורה נועדה לסמן מספר מסויים וה'מפענח' תרגמה למספר אחר. כך אנו מוצאים שעל דברי רש"י הכותב שגובה הפרוכת שעמדה בפתח קדש הקדשים היה מאה אמה, מגיב ה"תוספות יום טוב" (יומא פרק ה' משנה א'): "אפשר שהיה כתוב בפירש"י מ' וטעו והדפיסו מאה". רש"י התכוון, איפוא, לארבעים אמה וה'מפענחים' תרגמו את האות מ' למאה.

אפשר שגם במקרה דנן כך אירע, משער רבי ראובן. בגירסת "סדר תנאים ואמוראים" שלפנינו כתוב "רבי יוחנן חי ש' שנים, רב חי ת' שנים, ואנו תמהים האמנם הם חיו שלש מאות שנים וארבע מאות שנים? אך יתכן שכה יש לפענח את הכתוב: "רבי יוחנן חי ש'מונים שנים, רב חי ת'שעים שנה"... ואכן חישוביו של הגר"א הלוי זצ"ל ב"דורות הראשונים" (כרך ב' חלק ב' פרק ט"ז) מעלים כי רב חי כתשעים שנה.

גם את הנאמר במסכת עירובין כי רב פרידא חזר ארבע מאות פעמים עם תלמידו והאריך ימים ארבע מאות שנים אפשר שתחילה לא היה כתוב בגמרא שחזר עם תלמידו ארבע מאות פעמים אלא ת' פעמים, וכוונת הגמרא לת'שעים פעמים, וכן בספרה על מניין שנותיו נקטה באות ת' מתוך כוונה לומר שחי תשעים שנה. לימים פתח מי שפתח את האותיות המקוצרות ועשאן לארבע מאות...

דף ט/א אין שאלה בניזרות

הרוצה להפחית מן הסכום שהתחייב ב"מי שברך"

הגמרא בסוגייתנו דנה לגבי אדם שקיבל על עצמו נזירות או הקדיש דבר כלשהו, ו"תוך כדי דיבור" חזר בו. מאחר שלמדנו (נדרימ פז/א), ש"תוך כדי דיבור כדיבור דמי", מסתפקת הגמרא, האם חזרה וחרטה "תוך כדי דיבור" מועילה גם לגבי הקדש ונזירות (עיין תוס' ד"ה "לאישתולי" ד"ה "אין").

באלה מקרים יכול אדם לחזור בו תוך כדי דיבור: כלל קבוע הוא בכל התורה, ש"תוך כדי דיבור כדיבור, ובמשך זמן זה יכול אדם לחזור בו מכל דבר שאמר, כגון: עדות בבית דין, שאי אפשר לחזור ממנה, אך אם העד חזר בו תוך כדי דיבור - בטלה עדותו.

אמנם, בגמרא (שם) מבואר, שכלל זה אינו תקף כלפי ארבעה מעשים, אשר עקב חומרתם "אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה" (ר"ן) ועל כן אינו יכול לחזור בו מהם אפילו תוך כדי דיבור, ואלו הם: מגדף את ה'; עובד עבודה זרה; מקדש, ומגרש.

חזרה תוך כדי דיבור מהתחייבות למתן צדקה: גדולי רבותינו נקטו להלכה, שהנודר לצדקה יכול לחזור בו תוך כדי דיבור (סמ"ע, ש"ך, קצות החושן סימן רנ"ה ס"ג). אולם, יש מהאחרונים המחמירים וסוברים, שגם בצדקה אין מועילה חזרה תוך כדי דיבור. טעמם הוא על פי דעת הרמב"ם (בפירושו למשניות, תמורה פרק ה') הסובר שבנוסף לארבעת הדברים הנזכרים בגמרתנו, גם אדם המקדיש לבית המקדש אינו יכול לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור (עי"ש ב"קצות החושן" בטעם הדבר) ולדעתם דומה דין הצדקה לדין הקדש (עי' "פתחי תשובה" י"ד רנ"ח סק"ז).

להלכה, יש לחוש לשיטות אלו, ולכן, הנודר לצדקה ורוצה לחזור בו יעשה התרת נדרים (עיין שו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן פ"ה, ועיין "צדקה ומשפט" פ"ד ס"ק י"ח). אמנם בדרך כלל אין נשאלים על נדרי צדקה, מכל מקום במקרה שחזר בו תוך כדי דיבור, יכול הוא להישאל על נדרו, מאחר שמעיקר הדין חזרתו מועילה (מ"מאורות הדף היומי" כרך ג').

נסא דברכתא

- מעומקא דליבא נשגר בזאת ברכת מזל טוב לרגל השמחה השרויה במעונם של **הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשו הרה"ג יוסף טרום שליט"א** ביהכ"נ חסידיים - מאור חיים צפת לרגל הולדת הבן
- הרה"ג משה לוי שליט"א** ביהכ"נ היכל שלמה - תל אביב הכנס בנו בעול תורה ומצוות
- הרה"ג ישראל בלוק שליט"א** ביהכ"נ ניר עציון - חיפה לרגל הולדת הבן
- הרה"ג עזריאל לרנר שליט"א** ביהכ"נ צעירי הגבעה - גבעת שמואל לרגל הולדת הבן ואירוסיה הבת
- הרה"ג מתתיהו פלדמן שליט"א** ביהכ"נ איילת השחר - ירושלים לרגל הולדת הבת
- הרה"ג משה שמואל שוורץ שליט"א** ביהכ"נ נתר אליהו - ירושלים לרגל הולדת הבן
- בברכת התורה ולומדיה **מאורות הדף היומי**

לעילוי נשמת

הרה"צ ר' **יעקב מרדכי מרקוביץ** ז"ל ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ח"י באדר ב' תשכ"ז **תנצב"ה** הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר **צבי מרקוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה זאב קוטלייר** ז"ל ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"ז באדר ב' תשס"ג **תנצב"ה** הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **אברהם מרדכי בלומברג** ז"ל ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע ט"ז באדר ב' תש"ס **תנצב"ה** הונצח ע"י בנו ידידינו ר' **מאיר בלומברג** ומשפחתו שיחיו - חולון

מאורות הדף היומי

משרד ראשי: רח' ווגמן 1 (פינת התם סופר 5) ת.ד. 471 בני-ברק 03-5775333
Main Office: Wagman street 1 P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL טל: +972-3-5775333
 פקס: 03-7601020 +972-3-7601020
 אימייל: E-mail: meorot@meorot.co.il

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307 מוקד ההזמנות 1-700-500-151